

Önsöz

Vorwort

Türkler için Almanca Ders Kitabı Türklerin Almancada edindikleri dil deneyimlerinin ele alındığı bir çalışma kitabıdır; kitap birçok açıdan yeni ve kitabın kullanımı için bazı açıklamalar gerekli.

Bu kitap kimlere yöneliyor

Kitap gençlere (12 yaşındakilere ve daha büyüklere), anadili Türkçe olan ve Almancada, özellikle günlük yaşamda bir takım ön bilgiye (en az 1^{1/2} yıllık) sahip yetişkinlere yönelmekte. Yani kitap Almancayı yeni öğrenmeye başlayanlar için değil.

Kitapla nasıl çalışılır

Her dersin baştan sona kadar çalışılması, bununla beraber her *alıştırmanın* sırayla çözülmesi, çözüm yoluyla kuralın bulunması ve *ancak bu adımlardan sonra*, vardığınız sonuçları kitabın *çözümler bölümü* ile karşılaştırmanız gerekiyor. *Türkler için Almanca Ders Kitabı*'nin temel ilkesi 'uygulamalı ve etkin okumayla öğrenme' olduğu için, öğrenciler kitapla çalışırken soru-yanıt işlemine girer. Yani alıştırmaları çözmeyip kitabı yalnızca gözden geçiren, alıştırmaları atlayan ve çözümler bölümüne bakıp yanıtları bulan kişi, Almancanın dilsel yapılarına ulaşamaz. Kendi kendine çalışma ve kuralı algılama, bu kitapta bir bütün oluştururlar. Bu, ilgili okuyucu açısından da geçerlidir: Kurallar, ancak alıştırmaların çözümlenmesiyle anlaşılır!

Kendi kendine öğrenmek ve derste uygulamak için ders kitabı

Türkler için Almanca Ders Kitabı'nın bütün dersleri değişik öğrenci guruplarıyla denenmiştir.

Das *Lehrbuch Deutsch für Türken* ist ein Arbeitsbuch, in dem die Spracherfahrungen von Türken mit der deutschen Sprache aufgearbeitet werden; es ist in mehreren Hinsichten neu und bedarf einiger Hinweise zum Gebrauch.

Für wen dies Lehrbuch ist

Das Buch richtet sich an Jugendliche (etwa vom 12. Lebensjahr an) und Erwachsene mit türkischer Muttersprache und mit Grundkenntnissen im Deutschen, die hauptsächlich in der Lebenspraxis erworben wurden (mindestens etwa 1^{1/2} Jahre). Es ist also kein Buch für Anfänger.

Wie man mit dem Buch arbeitet

Jede Lektion ist von vorn nach hinten durchzuarbeiten; dabei sind die *Aufgaben nacheinander* zu lösen, im Aufgabenlösen die Regeln zu erkennen und *erst zum Schluß* die Ergebnisse mit dem *Lösungsteil* zu vergleichen. Beim Durcharbeiten unterwerfen sich die Lernenden einem Frage-Antwort-Muster, denn das Grundprinzip des *Lehrbuchs Deutsch für Türken* ist: Lernen durch praktisches und aktives Lesen. Wer also die Aufgaben nicht löst, sondern das Buch nur durchliest, durchblättert, Aufgaben überspringt und die Lösungen nachschlägt, dem bleiben die Strukturen der deutschen Sprache verborgen. Selbstätigkeit und Regelerkenntnis sind in diesem Buch eine Einheit! Und auch für den interessierten Leser gilt: Nur wer die Aufgaben selbst löst, versteht die Regeln!

Ein Lehrbuch zum Selberlernen und für den Unterricht

Alle Lektionen des *Lehrbuchs Deutsch für Türken* sind mit verschiedenen Gruppen von Lernenden erprobt.

Verilen tüm çalışma birimleri, kişinin anlayabileceği biçimde olduğundan, kitapla *yalnız başına* çalışıp öğrenmek mümkün. Konuşma ve metinlerin anlaşılması, alıştırmalar sayesinde sağlanmakta. Almanca dil bilgisi, alıştırmaların uygulanması ve uygulama sırasında öğrencinin kendi kendine kuralı bulması ile açıklanmakta. Çözümler bölümünde, çok görülen yanlışlara kısa açıklamalar verilmiştir.

Kitap, *dil dersinde* çok yönlü kullanılabilir: *Hauptschule*'de (9 yıllık ilkokul), *Realschule*'de (10 yıllık orta okul), *Gymnasium*'da (13 yıllık orta ve lise dereceli okul) -6. sınıftan itibaren-, *meslek okullarında* ders kitabı veya ek ders aracı olarak. Kitap, Alman ve yabancı öğrencilerin bulunduğu *karma sınıflarda (gemischte Klassen)* Türk öğrencilere ders konularının işlenmesi sırasında ve sonra da eksikliklerin giderilmesinde yardımcı olur. *Çok uluslu öğrencilerden oluşan sınıfın*, Almanca dersinde de Türk, Alman ve diğer yabancı öğrenciler bu kitap ile çalışıp başarı sağladılar.

O kullarda edinilen deneyimlere göre bir ders için üç, dört ders saatine gereksinim duyulmuştur, yani tüm kitap için 50 ders saati gerekmektedir, bu da haftada 4 ders saatinden hesaplandığında yaklaşık 3 ay kadar bir süre tutmaktadır. Bu kitabın kullanılmasıyla öğretmenlere ders hazırlığı ve dersin uygulanması açısından geniş ölçüde kolaylıklar sağlanmıştır. Öğrenciler alıştırmaları çözümlerken Almancanın yapılarını incelediklerinden öğretmenlerin yalnızca bazı ek açıklamalar vermeleri yeterlidir.

Kitap, elbette kültür merkezlerinde, halk evlerinde, halk eğitim yüksek okullarında, dil enstitülerinde vs. gibi yerlerde sunulan *Almanca kurslarında* da uygulanabilir.

Türkler için Almanca Ders Kitabı Almanca dili, tarihi ve kültürü hakkında da bilgi verdiğinden, *Türkiye'de Almanca derslerinde* (ilerlemişler için), örneğin lise son sınıflarda, üniversitede Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünün hazırlık sınıflarında (ilk yıl), Alman Kültür Enstitülerinde vs. kullanılabilir.

Bu kitapla öğrenen kişiye dilsel edim üzerine görüşler kazandırılabilmesi için, *ilerleme ve geliştirme kurslarında* (Alman ve Türk) öğretmenlerin kullanabilecekleri bir kitaptır.

Das Buch ist zum *Selberlernen* geeignet, denn alle Arbeitsschritte sind grundsätzlich allein zu bewältigen. Die Dialoge und Texte werden durch Verstehensübungen zugänglich, die Grammatik wird erklärt, indem man die Aufgaben ausfüllt und beim Ausfüllen die grundlegenden Regeln der deutschen Sprache selbst findet. Im Lösungsteil werden kurze Erklärungen zu häufig beobachteten Fehlern gegeben.

Im *Sprachunterricht* kann das Buch vielfältig eingesetzt werden: In *Haupt- und Realschule* sowie im *Gymnasium* (ab Klasse 6) und in der *Berufsschule* als Grundlage oder als Zusatzmaterial. In *gemischten Klassen* ist es den türkischen Schülern eine Hilfe zur Auf- und Nacharbeitung des normalen Unterrichtsstoffes. Auch im *gemeinsamen Deutschunterricht in multinationalen Klassen* wurde es von deutschen und ausländischen (nicht-türkischen) Schülern mit Gewinn bearbeitet.

In den Schulen werden für eine Lektion erfahrungsgemäß etwa drei bis vier Unterrichtsstunden benötigt, also für das ganze Buch etwa 50 Unterrichtsstunden, bei 4 Wochenstunden damit etwa 3 Monate. Die *Unterrichtenden* werden durch den Einsatz des Lehrbuchs von Vorbereitung und Durchführung des Unterrichts weitgehend entlastet: Da sich die Schüler mittels Aufgabenlösen die Sprachstrukturen erarbeiten, können sich die Unterrichtenden auf zusätzliche Erklärungen beschränken.

Selbstverständlich ist das Buch für *Deutschkurse* in kulturellen Zentren, Begegnungsstätten, Volkshochschulen, Sprachlehrinstituten usw. sehr geeignet.

Der Einsatz des *Lehrbuchs Deutsch für Türken* ist auch im *Deutschunterricht in der Türkei* (für Fortgeschrittene), etwa in den letzten Gymnasialklassen, im Grundstudium der Germanistik, an den Deutschen Kulturinstituten usw. möglich, denn es enthält viel grammatische und landeskundliche Informationen.

Auch in der *Fort- und Weiterbildung* für (deutsche und türkische) LehrerInnen kann das Buch eingesetzt werden, weil mit ihm Einsichten in das sprachliche Handeln der Lernenden zu gewinnen sind.

Konuşma ve metinlerin kaynağı

Dil öğrenenler okumaktan zevk almalı. Bunun için konuşma ve metinlerin hemen hepsini gerçek dil yaşamından topladık; ne Türkçe ne de Almanca hiç bir cümle çalışma masasında üretilmemiştir. Yaklaşık her cümle *bir kişi tarafından ve bir kişiye gerçekten* söylenmiş veya yazılmıştır (bant kayıtları, basılı yayınlar, el yazıları).

Bir ders kitabında ilk kez tüm kitap boyunca konuşma ve yazı dilinden yola çıkılmıştır. Öğrencilere hiç bir şekilde, 'Almanca aslında bu şekilde konuşulur, yazılır, okunur' deyip de, yukarıda sözünü ettiğimiz konuşma veya yazı dili yanlışları düzeltilmemiştir. Çünkü bu düzeltmelerle yapılan yanlışları güzelleştirirken daha da kötüleştirmek istemedik.

Konular gerçek yaşamdan alınmıştır: örneğin, doktor muayenehanesinden, iş ve işçi bulma kurumunda, çeşitli iş yerleri ve okulda, devlet dairelerinde, mahkemede, danışmalarda, polis ile ve daha bir çok alanda yapılan konuşmalardan; çeşitli metin türlerinden örnekler seçtik: meslek okulları vb. alanlardan ve tabii ki Alman edebiyatından, kullanış tarifelerinden, gazete yazılarından, belgelerden, mektuplardan vs.; gurbetteki yaşam üzerine yapılan planlar, okul, ev yaşamı, öğrenim ve geliştirmeye ilgili sorular; arkadaşlarla, komşularla ve insanın kendi ailesiyle olan ilişkisi; çeşitli diller konuşan kişiler açısından kültürler arası iletişim gibi çeşitli sorunlara değindik.

Toplanan dilsel malzemenin birçok alandan seçilmiş olması, öğrencinin hem Almancada *geniş çaplı sözcük dağarcığıyla* karşılaşmasını hem de günlük yaşamda gerçekten gereksinim duyacağı sözcükleri öğrenmesini sağlıyor.

Uygulamalı dilbilgisi

Dilbilgisi biçimlerinin, kullanımsal işlevleri açık seçik ortaya çıkarılmalı. Bundan dolayı dilbilgisinin rolü, konuşma ve metinlerden yola çıkılarak geliştirilip anlatılmakta. Öğrenciler böylece dilbilgisi biçimlerinin kural ve işlevini dilin kullanılması çerçevesinde kendi başlarına bulmaktadırlar. Bu anlamda, *Türkler için Almanca Ders Kitabı'nı*, *Alman Dilinin uygulamalı dilbilgisi* olarak görüyoruz. Bu amacımıza ulaşabilmek için, Almanca dilbilgisinin birçok alanını yeniden incelemek ve geliştirmek zorunda kaldık.

Woher kommen Dialoge und Texte?

Den Lesern soll das Sprachenlernen Spaß machen. Deshalb haben wir Dialoge und Texte nahezu ausnahmslos aus der sprachlichen Wirklichkeit genommen; kaum ein Satz, sei er Deutsch oder Türkisch, ist am Schreibtisch ausgedacht, fast jeder wurde *von jemandem und für jemanden tatsächlich* gesprochen oder geschrieben (Kassettenaufnahmen oder Gedrucktes und Handschriftliches). Erstmals wird in einem Lehrbuch das gesprochene und geschriebene Deutsch durchgehend zugrundegelegt. Die Sprache wurde nicht gereinigt oder verschlimmbessert, nein, so schreibt und so spricht man, so hört man und so liest man wirklich Deutsch.

Die *Themen* sind aus dem Leben gegriffen: Gespräche beim Arzt, auf dem Arbeitsamt, in Betrieb und Schule, auf der Behörde, auf dem Gericht, bei verschiedenen Beratungen, mit der Polizei und vieles andere mehr; verschiedene Textsorten aus dem vorfachlichen und dem Berufsschul-Bereich, aber auch deutsche Literatur, Gebrauchsanweisungen, Zeitungslektüre, Formulare, Briefe usw.; Fragen der Lebensplanung in der Fremde, aus Schule, Haushalt, Aus- und Weiterbildung; der menschliche Verkehr mit Freunden, Nachbarn und der eigenen Familie; interkulturelle Kommunikation zwischen Personen mit verschiedenen Sprachen.

Durch die Breite der Sprachmaterialien machen die Lernenden mit einem großen *Wortschatz* des Deutschen Bekanntschaft und lernen zugleich, den tatsächlichen Bedarf an Wörtern einzuschätzen.

Eine Praktische Grammatik

Die grammatischen Formen sollen in ihrer Leistung für das Handeln durchsichtig werden; deshalb wird die Rolle der Grammatik aus Dialog und Text heraus entwickelt. Die Lernenden entdecken so die Gesetzmäßigkeit und Funktion der grammatischen Formen im Zusammenhang mit einer Sprachpraxis. In dieser Weise verstehen wir das Lehrbuch als eine *Praktische Grammatik der deutschen Sprache*. Für diesen Zweck aber mußten wir viele grammatische Gebiete des Deutschen erst systematisch neu erarbeiten.

Dilbilgisel kavram ve semboller

Dilbilgisel kavramlar (okullarda olduğu gibi) Latince ve Almancadan alınmıştır. Türkçede kavramların seçiminde daha çok kullanış biçimleri ve kullanma alışkanlıkları göz önünde tutulmuştur. Almancada varılan bazı dilbilgisel sonuçların karşılıkları Türkçede bulunmadığından, yeni kavramlar önerilmiştir. Dilbilgisel kavramlar belirli *karakteristik işaretlerle (sembollerle)* gösterilmekte ve böylece kavramların görsel bellekle de algılanması sağlanmaktadır. Bu sembollerin anlaşılması dile bağımlı değildir, yani tek başlarına kalınca da anlaşılabilirler. Bu semboller, kitabın sonunda alfabetik bir çizelge halinde Türkçe / Almanca ve Almanca / Türkçe açıklamalı verilmelerine rağmen, derslerde ilk geçtikleri yerde de açıklanmışlardır.

Neden iki dilli?

Kitapla ister sol taraftaki Türkçe bölümün, ister sağ taraftaki Almanca bölümün veya bölümlerin her iki dilde aynı zamanda okunmasıyla çalışılabilir. Almanca ve Türkçe karşılaştırmalı çalışmalar anlama işlemini destekliyor. Yalnızca iki yönlü çevirilerle kalınmayıp aynı zamanda dil değiştirme ve dil yanlışları bilinçli olarak konuşmalarda bırakılmış ve öğrencilerin alıştırmalar yoluyla bunları incelemeleri amaçlanmıştır. İki dilde yapılan bu açıklamalarla Türkler anadillerindeki kavramları öğrenme olanağı bulabilirler. Böylece, Türk öğrencilerin iki dilli yaşam ve iki dilde yaptıkları deneyimlerden yola çıkılarak Almancaları geliştirilmekte, aynı zamanda da anadillerine yeni bir bakış kazandırılmaktadır. Bu tutarlı iki dillilik ders kitaplarında çok yeni. Kitapta her iki dil, eşit bir şekilde öğretme ve öğrenim aracı olarak görülmekte.

Çok az veya hiç Türkçe bilmeyen Almanlar,

tüm Türkçe metinlerin Almanca karşılıklarını bulabilirler; böylece öğrencilerin okuldaki veya dil kurslarındaki başarılarını sürekli olarak denetleyebilirler.

Grammatische Begriffe und Symbole

Die *grammatischen Begriffe* werden lateinisch und deutsch benutzt (wie dies im Schulunterricht üblich ist). Im Türkischen sind die Begriffe nach der Geläufigkeit und Vertrautheit gewählt. Zu beachten ist, daß für einige deutsche Spracherscheinungen die türkische Sprache neue Begriffe schaffen mußte. Die grammatischen Begriffe werden durch *charakteristische Zeichen (Symbole)* wiedergegeben und sprechen so das visuelle Gedächtnis aktiv an; sie sind sprachunabhängig. Obwohl am Ende des Buches alle Symbole in einer Tabelle alphabetisch Deutsch / Türkisch und Türkisch / Deutsch erläutert werden, werden sie auch in den Lektionen an Ort und Stelle erklärt.

Warum zweisprachig?

Man kann das Buch linksspalzig auf Türkisch oder rechtsspalzig auf Deutsch oder in beiden Sprachen gleichzeitig durcharbeiten. Sprachvergleiche (Sprachkontraste) zwischen dem Deutschen und dem Türkischen sprechen die Erkenntnistätigkeit an. Nicht nur Übersetzungen in beide Richtungen, sondern auch Sprachenwechsel und Sprachfehler werden bewußt in die Dialoge aufgenommen und vom Lernenden in den Übungen untersucht. Viele Türken können die Zweisprachigkeit als Einführung in die grammatische Begrifflichkeit ihrer Muttersprache nutzen. So wird das Deutsche aus der Sicht der zweisprachigen Sprachpraxis und zweisprachigen Spracherfahrung der türkischen Lernenden entwickelt und ihnen zugleich eine Einsicht in ihre Muttersprache vermittelt. Diese konsequente Zweisprachigkeit ist bei Lehrbüchern neu. Beide Sprachen sind gleichberechtigte Lehr- und Lerninstrumente.

Deutsche, die wenig oder gar kein Türkisch können,

finden alle Texte auf Türkisch parallel in deutscher Sprache; daher können sie durchgehend die Leistungen der Schüler in Schule und Sprachkurs überprüfen.

Bir dersin yapısı

Her dersin, öğretmen ve öğrencilerin dersin hazırlığına harcayacakları zamanı azaltan ortak bir iç yapısı vardır:

1. Konuşmadan/metinden hemen sonra konuşmayla/metinle ilgili anlama alıştırmalar
2. Alıştırma, açıklama ve konuşma/metin çerçevesinde dilbilgisinin geliştirilmesi
3. Genel bakış şeması
4. Semboller: Konuşmaya, metne ve dilbilgisine paralel semboller
5. Ayrı yerde olan çözümler bölümünde de çözümler.

Teşekkür

Elinizdeki kitap, birçok kişinin çeşitli biçimlerde katılımda bulunduğu, uzun süreli kültürler arası çalışma geçmişinin sonuçlarına dayanmakta ve başlangıcı neredeyse dokuz yıl öncesine gitmektedir.

1985 yılında *Pädagogischer Verlag* (Frankfurt/Main'da) yayınevine, "TÜRKLER İÇİN ALMANCA. Güncel ve mesleki durumlarda iletişim yeteneklerini geliştirici iki dilli bir çalışma kitabı. DEUTSCH FÜR TÜRKEN. Ein zweisprachiges Arbeitsbuch, das die Kommunikationsfähigkeit in Alltag und Beruf entwickelt" adı altında verilen bir projenin önçalışmasının hazırlanmasına katkıda bulunanlar: *Wilhelm Griebhaber, Gesine Mattel-Pegam, Ayşe Öktem und Jochen Rehbein*. Önsözün Türkçesi, zamanında *Dr. Esin İleri* tarafından yazılmıştı, gahalıları *Frank Krause* çizdi, diğer çizimleri *Tonguç Baykurt* hazırladı. *Özel. Doç. Dr. Fuat Mehmet Bozkurt*, Türkçe bölüm için dilbilimsel önerilerde bulunup inceledi. Alıştırma bölümünün ve konuşmaların iletişim ve teknik terimler açısından yönlendirilmesinde *Brigitte von der Handt* ve *Bay von der Handt* önerilerde bulundular. Proje önçalışmasının Türkçe ve Almanca bölümlerinin daktiloyla yazılmasını *Aydan Aksoy* ve *Suzan Özel* üstlenmişlerdi; *Suzan Özel* Türkçe-Almanca/Almanca-Türkçe sözlük hazırlamıştı. Bu önçalışma zamanında yayımlanamamasına rağmen tüm adı geçen kişilere burada tekrar teşekkür etmek istiyoruz.

Der Aufbau einer Lektion

Jede Lektion weist eine einheitliche Binnenstruktur auf, die den Vorbereitungsaufwand für die Arbeit bei Unterrichtenden und Lernenden erheblich verringert:

1. Dialog/Text mit anschließenden Übungen zum Verstehen
2. Entwicklung der Grammatik durch Übungen, Erklärungen und im Zusammenhang damit weitere Dialoge / Texte
3. Übersichtsschema
4. Symbole: Parallel zu Dialog, Text und Grammatik
5. Lösungen im separaten Lösungsteil.

Danksagung

Das vorliegende Buch ist das Ergebnis einer langen interkulturellen Arbeitsgeschichte, an der viele in unterschiedlicher Weise beteiligt waren und deren Anfänge fast neun Jahre zurückreichen.

An einem Manuskript mit dem Titel "TÜRKLER İÇİN ALMANCA. Güncel ve mesleki durumlarda iletişim yeteneklerini geliştirici iki dilli bir çalışma kitabı. DEUTSCH FÜR TÜRKEN. Ein zweisprachiges Arbeitsbuch, das die Kommunikationsfähigkeit in Alltag und Beruf entwickelt", das 1985 als Projekt-Manuskript für den Pädagogischen Verlag in Frankfurt/Main abgeliefert worden ist, waren beteiligt: *Wilhelm Griebhaber, Gesine Mattel-Pegam, Ayşe Öktem und Jochen Rehbein*. Die türkische Fassung des Vorworts dazu hatte seinerzeit *Dr. Esin İleri* verfaßt, das Schnabeltier *Frank Krause* gezeichnet, die anderen Zeichnungen *Tonguç Baykurt* angefertigt. Die sprachwissenschaftliche Beratung und Kontrolle der türkischen Fassungen besorgte *Priv. Doz. Dr. Fuat Mehmet Bozkurt*, Ratschläge zur kommunikativen und vorfachsprachlichen Orientierung des Übungsteils und der Dialoge erteilten *Brigitte von der Handt* und Herr *von der Handt*. Die maschinenschriftliche Herstellung des Manuskripts auf Türkisch und Deutsch oblag *Aydan Aksoy* und *Suzan Özel*; letztere hatte auch ein Wörterverzeichnis Türkisch-Deutsch/Deutsch-Türkisch angefertigt. Obwohl es seinerzeit nicht zu einer Veröffentlichung gekommen ist, möchten wir allen genannten Personen an dieser Stelle noch einmal herzlich danken.

Bu yayımlanmamış proje çalışması, geçen süre içerisinde tamamen değiştirilip ayrı bir görünüm kazandı. Yapılan değişimler yalnızca dilbilgisinde farklı konulara büyük önem vermekle kalmayıp, dilbilgisinin işlevsel anlamı açısından da büyük çalışmalar yapıp konuşma içeriğine bağlı bir taslak gerçekleştirildi; dil ile ilgili örneklerin, konuşma ve metinlerin gerçek yaşamdan alınması prensibinin kesinlikle dışına çıkılmadı; ders kitabının Türkçe ve Almanca bölümleri yeniden yazılıp birçok kez denenip yeniden ele alındı. Kitapta yeni olan çalışma, dilbilgisel sembollerdir.

Bu yeni kitapta, çalışmalarıyla bize katkıda bulunduklarından teşekkür etmek istediğimiz kişiler: Türkçede yaptığı ayrıntılı dil ve içerik incelemeleri için, İstanbul Üniversitesinden *Doç. Dr. Şeyda Özil'e*, kavramlar hakkındaki sorularımız üzerine bizi bilgilendiren *Prof. Dr. Lars Johanson'a*; *Prof. Evá Ágnes Csató Johanson'a* dilbilgisinde yaptığı, *Bay R.D. Beissner'e* (Ankara) dil öğretimi açısından getirdiği önerileri için; deneme ve teklifler için: Hamburg, Friedrichstraße'deki okulun (*Haupt- ve Realschule*) 9. ve 10. sınıflarda Almanca derslerinde kitabı uygulayan: *Birgit Ulleweit'a*, *Helga Dilthey'a*, *Pia Stroh'a*, Gisela Schönherr'e, *Lothar Goerke'ye*, Theodor-Haubach-Straße *Haupt- ve Realschule* okulunda 9. ve 10. sınıflara, *Bayan Lehmann'a*, Altonaerstraße *Haupt- ve Realschule'de* *Ina Behrens'e*, Finkenwerder *Gymnasium'una*, *Manfred Mross'a*, Wilhelmsburg *Gesamtschule'de* *Oya Çiftçi'ye*, "Değişik ana dilli öğrencilerin öğretmenlerine yapılan ek eğitim" (*Zusatzausbildung für Lehrer von Schüler verschiedener Muttersprache*) bölümüne katılanlara, İNCİ'de (Kadınlar için Uluslararası Kültür ve Bilgilenme Ortamı) çalışan *Andrea Stoll* ve *Aliye Yurtsever'e*, Kahire Goethe-Enstitüsünde görevli Mısırlı lise öğretmenlerine, Mısır Ain-Şams Üniversitesi öğrencilerine, kendi başlarına öğrenen Türk öğrencileri *Tülay Tüze* ve *Hayrettin Şahin'e*, özellikle de alıştırma çalışmaları ile kitabın düzeltilmesini ve kullanımının daha elverişli kılınmasını sağlayan birçok Türk öğrencisine teşekkür ederiz. En büyük teşekkürü, kitap için gösterdikleri çalışmaları ile başka anadilli okul arkadaşlarına ve ikidilliliğe karşı olan önyargıların kalkmasını sağlayan ve bunun karşılığını, bilgilerin artması ile almış olan Alman ve başka uluslu öğrenciler hakketmişlerdir.

In der Zwischenzeit wurde es grundlegend neu konzipiert, dahingehend daß der Grammatik nicht nur ein ungleich größerer Anteil gegeben, sondern auch ein funktionaler Ansatz der Grammatik erarbeitet und eine enge Verzahnung mit dem sprachlichen Kontext realisiert wurde; das Prinzip der Authentizität aller Sprachbeispiele, Dialoge und Texte wurde streng gehandhabt; das Lehrwerk wurde auf Türkisch und Deutsch neu formuliert, mehrmals erprobt und überarbeitet. Völlig neu ist die Ausarbeitung der Symbolgrammatik.

Für die Mitarbeit an diesem neuen Buch möchten wir danken: *Doz. Dr. Şeyda Özil* von der Universität Istanbul für eine detaillierte sprachliche und inhaltliche Kontrolle des türkischen Teils, *Prof. Dr. Lars Johanson* für die Beratung in terminologischen Fragen; *Prof. Evá Ágnes Csató Johanson* für grammatische und *Herrn R. D. Beissner (Ankara)* für sprachdidaktische Verbesserungsvorschläge; für Erprobungen und Ratschläge: der Haupt- und Realschule Friedrichstraße in Hamburg, 9. und 10.Klasse, im Deutschunterricht: *Birgit Ulleweit*, *Helga Dilthey*, *Pia Stroh*, *Gisela Schönherr*, *Lothar Goerke*, der Haupt- und Realschule Theodor-Haubach-Straße, 9. und 10. Klasse, *Frau Lehmann*, der Haupt- und Realschule Altonaerstraße, *Ina Behrens*, dem Gymnasium Finkenwerder, *Manfred Mross*, in der Gesamtschule Wilhelmsburg *Oya Çiftçi*, TeilnehmerInnen der Hamburger "Zusatzausbildung für Lehrer von Schülern verschiedener Muttersprache", *Andrea Stoll* und *Aliye Yurtsever* für İNCİ (Internationale Cultur und Information für Frauen e.V.), ägyptischen Gymnasiallehrern am Kairiner Goethe-Institut, ägyptischen Studierenden der Ain-Schams-Universität Kairo, den türkischen "Selbstlernern" *Tülay Tüze* und *Hayrettin Şahin* und ganz besonders den vielen türkischen SchülerInnen, die durch ihre intensive Bearbeitung des Übungsmaterials das Buch zu verbessern und praxisnah zu gestalten geholfen haben. Und nicht zuletzt sei auch den SchülerInnen deutscher und anderer Nationalität gedankt, die durch ihre Mitarbeit Vorurteile gegen die fremde Muttersprache ihrer Mitschüler und gegen Zweisprachigkeit für einen Lernzugewinn eingetauscht haben.

Aydan Aksoy, Wilhelm Griebhaber, Serpil Kolcu-Zengin, Jochen Rehbein